OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

21.11.2022

LsN Tanja Innanen

Lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS 106/2022 VP EDUSKUNNALLE LAEIKSI RIKOSREKISTERITIETOJEN SÄILYTTÄMISESTÄ JA LUOVUTTAMISESTA SUOMEN JA MUIDEN EUROOPAN UNIONIN JÄSENVALTIOIDEN VÄLILLÄ ANNETUN LAIN JA SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA; TÄYDENNYS OIKEUSMINISTERIÖN VASTINEESEEN

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lisäselvitystä seuraavista kysymyksistä:

Kasvokuvien käyttö

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä (s. 20) todetaan, että asetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan ECRIS-TCN-järjestelmään tallennettavaan tietueeseen voi myös sisältyä tuomion saaneen kolmannen maan kansalaisen kasvokuvia, jos tuomiojäsenvaltion lainsäädännössä sallitaan tuomittujen henkilöiden kasvokuvien ottaminen ja säilyttäminen. Kasvokuvien tallettaminen on näin ollen harkinnanvaraista ja jäsenvaltioiden kansallisesti päätettävissä. Kasvokuvalla tarkoitetaan asetuksen 3 artiklan 13 kohdan mukaan digitaalista kuvaa henkilön kasvoista.

Pakkokeinolain henkilötuntomerkkien ottamista koskeva 9 luvun 3 §:n 1 momentti mahdollistaa, että poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillystä tunnistamista, rikoksen selvittämistä ja rikoksentekijöiden rekisteröintiä varten muun ohella myös valokuvan. Esityksessä on kuitenkin katsottu, että rikosrekisteritietojen tehokas vaihtaminen ECRIS-TCN:ää käyttämällä ei edellytä, että Suomessa ECRIS-TCN:ään tallennettavaan tietueeseen sisällytetään myös kasvokuva. Riittävänä voidaan pitää sormenjälkitietojen ja alfanumeeristen tietojen tallentamista, jotka jo mahdollistavat henkilön tehokkaan tunnistamisen. Voitaneen arvioida, että vain poikkeuksellisissa tilanteissa sormenjälkitiedot eivät olisi käytettävissä, jolloin kasvokuvan käytöllä voitaisiin katsoa olevan merkitystä. Kasvokuvien käyttöönotto Suomessa aiheuttaisi kuitenkin merkittäviä taloudellisia kustannuksia,

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

joiden voidaan katsoa suurempia kuin hyöty siitä, että kasvokuvia tallennettaisiin Suomessa ECRIS-TCN:ään sisällytettävään tietueeseen. Tämän johdosta esityksessä ehdotetaan, että Oikeusrekisterikeskus ei sisällyttäisi sen ECRIS-TCN:ään tallettamiin tietueisiin kasvokuvia. Tämä selvennettäisiin ehdotetun EU-rikosrekisterilain 3 a luvun 13 a §:ssä, jossa tietueeseen tallennettavana tietona ei mainittaisi kasvokuvaa.

Asetuksen 6 artiklan osalta hallituksen esityksessä todetaan (s. 21 ja 22), että se sisältää tarkentavia säännöksiä kasvokuvien käytöstä. Artiklan 1 kohdan mukaan artiklan 2 kohdassa säädetyn delegoidun säädöksen voimaantuloon asti kasvokuvia saa käyttää ainoastaan alfanumeerisen haun tai sormenjälkitietoja käyttämällä tehdyn haun tuloksena tunnistetun kolmannen maan kansalaisen henkilöllisyyden varmentamiseen. Artiklan 2 kohdassa siirretään komissiolle valta antaa delegoituja säädöksiä, joilla täydennetään asetusta ja jotka koskevat kasvokuvien käyttöä kolmannen maan kansalaisen tunnistamiseen, kun se on teknisesti mahdollista.

Vaikka esityksen mukaan Oikeusrekisterikeskus ei tallentaisi Suomessa ECRIS-TCN:n tietueeseen kasvokuvia, Oikeusrekisterikeskuksen ECRIS-TCN:ään asetuksen 7 artiklan nojalla tekemien hakujen tuloksena voi Suomeen tulla myös kasvokuvia toisesta jäsenvaltiosta. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan voidaan periaatteessa katsoa mahdollistavan näiden kasvokuvien käytön tunnistetun kolmannen maan kansalaisen henkilöllisyyden varmentamisen myös Suomessa. Koska esityksen mukaan Suomen osalta rikosrekisteritietojen vaihtamisessa ei käytettäisi kasvokuvia, Oikeusrekisterikeskuksella ei olisi kuvaa, johon toisen jäsenvaltion toimittamaa kasvokuvaa voisi verrata. Näin ollen säännöstä ei olisi käytännössä mahdollista soveltaa. Lisäksi voidaan katsoa, ettei Oikeusrekisterikeskuksella olisi tällaiseen tehtävään tarvittavaa asiantuntemusta.

Asetuksen 7 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioissa juuri keskusviranomainen eli Suomessa Oikeusrekisterikeskus tekee haut ECRIS-TCN:ään. Mainitun artiklan 7 kohdassa säädetään, että jos haun tuloksena on osuma, keskusjärjestelmä antaa toimivaltaiselle viranomaiselle automaattisesti tiedot jäsenvaltioista, joilla on rikosrekisteritietoja kolmannen maan kansalaisesta, sekä tietoihin liittyvät viitenumerot ja henkilöllisyyden määrittämistä koskevat tiedot. Kohdan mukaan henkilöllisyyden määrittämistä koskevat tiedot ja siten myös kasvokuvat annettaisiin Suomessa vain Oikeusrekisterikeskukselle. Asetuksessa ei säädetä kyseisten henkilöllisyyden määrittämistä koskevien tietojen edelleen luovuttamisesta Oikeusrekisterikeskukselta muulle viranomaiselle.

Kasvokuvien käyttöä voidaan arvioida uudelleen, kun asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu delegoitu sääntely hyväksytään.

Kasvokuvien käytön osalta hallituksen esityksessä (s. 58) todetaan myös, että ECRIS-direktiivin 1 artiklan 8 kohdalla muutetaan ECRIS-puitepäätöksen 11 artiklaa siten, että EU:n jäsenvaltioiden kansalaisten osalta kasvokuvat lisättäisiin tietoihin, jotka tuomiojäsenvaltion keskusviranomaisen on toimitettava kansalaisuusjäsenvaltioon, jos ne ovat keskusviranomaisen saatavilla (lisätiedot). Koska Oikeusrekisterikeskuksella ei olisi saatavilla kasvokuvaa, sillä ei olisi velvollisuutta ilmoittaa tiedosta kansalaisuusjäsenvaltioon. Esityksessä ei myöskään ehdoteta, että lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että kasvokuva olisi Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla.

ECRIS-puitepäätöksen 11 artiklan 2 kohdassa säädetään, mitä tuomiovaltion toimittamia tietoja kansalaisuusjäsenvaltion keskusviranomaisen on säilytettävä. Säännöksen mukaan lisättäväksi ehdotettuja kasvokuvia ei olisi velvollisuutta tallentaa, vaan tämä olisi kansallisessa harkinnassa. Siltä osin kuin ECRIS-direktiivin 1 artiklan 8 kohta koskee tuomiojäsenvaltion Suomeen toimittamia Suomen kansalaisen kasvokuvia ja niiden tallenta-

mista EU-rikosrekisterilaissa tarkoitettuun säilytysrekisteriin, esityksessä on katsottu, ettei tallentamiseen säilytysrekisteriin olisi tarvetta. Tämä tarkoittaa, että toisen jäsenvaltion toimittamia kasvokuvia ei myöskään luovutettaisi edelleen toiselle jäsenvaltiolle, eikä niitä voitaisi myöskään käyttää kansallisiin tarkoituksiin. Perusteena ratkaisulle olisi asetuksen 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan perusteluissa esitetty kanta, että rikosrekisteritietojen tehokas vaihtaminen ei edellytä kasvokuvien käyttöä.

Kuten edellä on todettu, kasvokuvien käyttöä voidaan arvioida uudelleen, kun asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu sääntely hyväksytään.

Ottaen huomioon kasvokuvatietojen arkaluonteisuus, ehdotuksissa on pyritty noudattamaan henkilötietojen käsittelyn minimointiperiaatetta ja perusoikeuksiin liittyvää oikeasuhtaisuuden vaatimusta.

Kustannusvaikutukset poliisin osalta

Poliisihallitus on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota hallituksen esityksen kustannusvaikutuksiin muun muassa siltä osin, kyetäänkö tällä hetkellä olemassa olevien resurssien puitteissa toteuttamaan poliisin tietojärjestelmien muutokset.

Oikeusministeriö toteaa, että laajemmin Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskevan hankkeen (HE 134/2021) rahoitukseen liittyvät kysymykset ovat tällä hetkellä eduskunnan käsiteltävinä hallituksen esityksessä eduskunnalle vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi (HE 242/2022 vp.) ja hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp.). Hallituksen esityksessä (s. 63-68) todetun mukaisesti toimenpiteiden edellyttämä rahoitus toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen ja mahdollisesta lisärahoituksesta eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän tehostamisesta kolmansien maiden kansalaisten osalta aiheutuviin tehtäviin päätetään julkisen talouden suunnitelmia ja valtion talousarvioita koskevissa päätöksentekoprosesseissa. Tarvittaessa poliisin rahoitukseen palataan vuoden 2023 lisätalousarvioiden valmistelun yhteydessä.

ECRIS-TCN-järjestelmän käyttöönotto on siirtynyt loppuvuoteen 2023 ja tämän hetkisen arvion mukaan marraskuuhun 2023.